

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Zoocenosis–2021

Biodiversity and Role of Animals in Ecosystems

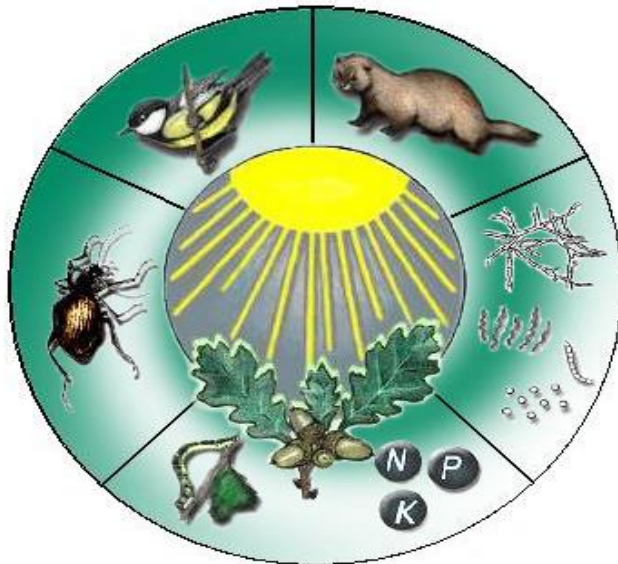
Extended Abstracts. XI International Conference.
Dnipro, Ukraine, 10–12 November 2021

Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах

XI Міжнародна наукова конференція
Дніпро, Україна, 10–12 листопада 2021 р.

Биоразнообразие и роль животных в экосистемах

XI Международная научная конференция
Днипро, Украина, 10–12 листопада 2021 г.

Дніпро
2021

Рецензенти: академік НАНУ, д-р біол. наук, проф. І. Г. Ємельянов
д-р біол. наук, проф. А. Б. Чаплигіна

Б-63 Биоразнообразие и роль животных в экосистемах: Материалы XI Международной научной конференции. – Днепр: Лира, 2021. – 90 с.

Представлены материалы 56 докладов XI Международной конференции по биоразнообразию и функциональной роли животного населения в естественных и антропогенных экосистемах (г. Днепро, 10–12 ноября 2021 г.). В сборник помещены результаты полевых и лабораторных исследований отдельных элементов зооценоза, роли животных в биогеоценозах различных климатических зон Евразии. Работы отражают современное состояние и основные направления исследований по функциональной зоологии, фундаментальной экологии, а также аспекты практического использования учения о биоразнообразии в сельском, лесном и водном хозяйстве; значительное внимание уделено биоиндикации уровня загрязнения окружающей среды, проблемам создания и функционирования заповедных территорий, вопросам популяционной экологии животных.

Для научных сотрудников, преподавателей, аспирантов и студентов высших учебных заведений, работников лесного, водного и сельского хозяйства.

Б-63 Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах: Матеріали XI Міжнародної наукової конференції. – Дніпро: Ліра, 2021. – 90 с.

Представлено матеріали 56 доповідей XI Міжнародної конференції з біорізноманіття та функціональної ролі зооценозу у природних і антропогенних екосистемах (м. Дніпро, 10–12 листопада 2021 р.). До збірки увійшли результати польових і лабораторних досліджень окремих елементів зооценозу, ролі тварин у біогеоценозах різних кліматичних зон Євразії. Роботи віддзеркалюють сучасний стан і основні напрями досліджень у галузі функціональної зоології, фундаментальної екології, а також аспекти практичного використання вчення про біорізноманіття в сільському, лісовому та водному господарстві; значну увагу приділено біоіндикації рівня забруднення навколишнього середовища, проблемам створення та функціонування заповідних територій, питанням популяційної екології тварин.

Для наукових співробітників, викладачів, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів, працівників лісового, водного та сільського господарства.

Б-63 Biodiversity and Role of Animals in Ecosystems: Extended Abstracts. XI International Conference. – Ukraine, Dnipro: Lira, 2021. – 90 p.

The volume includes 56 contributions to the XI International Conference on biodiversity and functional role of zoocenosis in natural and anthropogenic ecosystems (10–12th November 2021, Dnipro city, Ukraine). Results of field and laboratory experimental research of animals and its role in biogeocenoses of Eurasia's different climatic zones are presented. Papers reflect modern state and general lines of the research in functional zoology, fundamental ecology, application of biodiversity studies in agriculture, forestry, fish industry. Particular attention is paid to bioindication of environmental pollution, problems of establishment and management of reserved areas and of populational ecology.

The book is useful for scientists, lecturers, post-graduate students and undergraduates of higher educational establishments, environmental managers and decision in nature conservation, forestry, fish industry and agriculture.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р біол. наук, професор **Пахомов О. Є.** (відп. редактор)

аспірант **Волкова А. М.**

д-р біол. наук, професор **Гайченко В. А.**

канд. біол. наук, доцент **Гассо В. Я.**

д-р біол. наук, доцент **Голобородько К. К.**

канд. біол. наук, доцент **Горбань В. А.**

м. н. с. **Гулистий А. О.**

д-р біол. наук, професор **Кульбачко Ю. Л.**

д-р біол. наук, професор **Кунах О. М.**

канд. біол. наук, ст. н. с. **Кулік А. Ф.**

канд. біол. наук, доцент **Масюк О. М.**

канд. біол. наук, доцент **Пономаренко О. Л.**

(вчений секретар конференції).

д-р біол. наук, професор **Севериновська О. В.**

канд. біол. наук, доцент **Фали Л. І.**

канд. біол. наук, асистент **Шульман М. В.**

До питання дослідження орнітофауни Дергачівського полігону твердих побутових відходів міста Харкова

Я. Ю. Дементєєва

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, Україна, dementeeva.y@gmail.com

On the study of avifauna Dergachiv solid waste landfill in Kharkiv

Y. Y. Dementieieva

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkov, Ukraine, dementeeva.y@gmail.com

Сучасні орнітологічні дослідження часто торкаються антропогенно трансформованих біотопів, оскільки адаптивні зміни біології та існування птахів демонструють негативний вплив людської діяльності на навколишнє середовище. Яскраво спостерігається цей процес при дослідженнях територій полігонів твердих побутових відходів (далі ТПВ). Оскільки такі займають значні площі ландшафтів, які в свою чергу слугують середовищем існування для тварин.

Адаптивні процеси проявляються при гніздуванні, живленні, міжвидових та внутрішньовидових взаємозв'язків птахів. Території полігонів ТПВ створюють для птахів нові умови існування, кормові ресурси, а також підвищують ризики захворюваності серед птахів та подальшого переносу збудників хвороб у населені пункти.

Швидкість пристосування у птахів різна, однак в процесі проведення орнітологічних досліджень на територіях сміттєзвалищ Харківської області, в тому числі Дергачівського полігону у місті Харків, було зафіксовано як відбувається первинний процес адаптації при закладанні нової черги полігону. У 2020 році Дергачівський полігон складування ТПВ відкрив нову чергу (площу для відвалу відходів). Черга поділена на дві рівні частини, одна з яких наповнюється відходами та трамбується, періодично засипається шаром родючого ґрунту, а інша черга вкрита спеціальними шарами будівельних настилів (для запобігання потрапляння шкідливої речовини фільтрату, що виділяється із мас відходів в довкілля).

Нову чергу полігону часто використовували для відпочинку і водопою (опади, що концентрувалися, не маючи змогу просочитися крізь спецнастил, утворювали невелику штучну водойму) великі групи родин мартинів (*Laridae*), воронів (*Corvidae*) та подекуди лелеки білі (*Ciconia ciconia* Linnaeus, 1758). З початком звалу відходів (влітку 2020 року), частина птахів, що перебувають на полігоні (Дементєєва, 2021) перемістилася на нову чергу. Це ті види, які використовували дану територію як кормовий ресурс – крук (*Corvus corax* Linnaeus, 1758), ворона сіра (*Corvus cornix* Linnaeus, 1758), шпак звичайний (*Sturnus vulgaris* Linnaeus, 1758), плиска біла (*Motacilla alba* Linnaeus, 1758), посмітюха (*Galerida cristata* Linnaeus, 1758). З настанням холодів територію зайняли граки (*Corvus frugilegus* Linnaeus, 1758), галки (*Corvus monedula* Linnaeus, 1758), мартини звичайні (*Larus ridibundus* Linnaeus, 1766) та жовтоногі (*Larus cachinnans* Pallas, 1811). Весь цей час на території нової черги полігону не зареєстровані, такі види, як голуб сизий (*Columba livia* Gmelin, 1789), горобець польовий (*Passer montanus* Linnaeus, 1758), сорока (*Pica pica* Linnaeus, 1758), які постійно перебувають на території полігону. Вони залишалися на старій черзі, яка в цей час піддавалась рекультивациі та мала ділянки з невикритими ґрунтом та настилом ізоляції відходів.

Із зими 2020 – 2021 року представники орнітофауни почали з'являтися над новою чергою полігону.

Влітку 2021 року частина нової черги, активно заповнювалася новими відходами і видовий склад птахів збільшився. Друга частина черги і досі не зайнята відходами та подекуди формує штучну водойму. Тому ця частина продовжує слугувати для птахів місцем для відпочинку та водопою. Цього року цей фактор привабив велику групу птахів: лелеки білого, (37 особин), крижня (*Anas platyrhynchos* Linnaeus, 1758), що не є характерним для цих територій.

Таким чином, можна стверджувати, що полігони ТПВ, як трансформовані біотопи створюють для птахів чинники для динамічної адаптації. А отже значним чином негативно впливають на біоту на стан екосистеми загалом, загрожуючи не лише погіршенням стану абіотичної складової, а і біорізноманіттю регіону. Це питання варто вирішувати впроваджуючи роздільний збір відходів, переробку та вторинне використання сировини, задля зменшення кількості побутових відходів і подальшого зменшення площ полігонів для складування ТПВ.